

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Första kammaren.

Nr 38.

Lördagen den 14 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 336, till Konungen i anledning av väckta motioner om upphävande av de vid 1936 års riksdag beslutade skärpningarna av utskyldsstreetet såsom valbarhets- och behörighetsvillkor till vissa kommunala förtroendeuppdrag.

Föredrogs den av herr *Anderson, Axel Ivar*, väckta motionen, nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 17 juni 1938 (nr 287) om semester, m. m.

Motionen hänvisades, i vad den avsåg avslag å de delar av Kungl. Maj:ts proposition nr 289, som hänvisats till statsutskottet, till detta utskott samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående förordning om provisorisk höjning av familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen den 17 maj 1940 (nr 422) samt angående anslag till familjebidrag å värnpliktiga jämte i ämnet väckta motioner;

nr 163, i anledning av väckt motion angående statsbidrag till icke-statlig anskaffning av ambulansbilar;

nr 164, i anledning av väckt motion om viss ändring av krigsavlöningsreglementet;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till oljelagringsanläggning på Gotland;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till Sveriges geologiska undersökning; samt

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen för budgetåret 1941/42 gjorda framställningar om anslag till medicinalstyrelsen och sinnessjuknämnden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 61, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidshjälp åt vissa pensionärer vid av staten övertagna enskilda järnvägar jämte en i ämnet väckt motion; samt

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående framflyttning av tiden för återställande av vissa svenska jordbrukskreditkassan tillhandahållna statsobligationer.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Ang. principerna för befordran inom krigsmakten m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 64, i anledning av väckta motioner om utredning och förslag angående principerna för befordran och pensionering inom den svenska krigsmakten.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 77 av herr *Andrén* m. fl. samt den andra inom andra kammaren under nr 139 av herr *Svensson* i Grönvik m. fl., hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en utredning angående principerna för befordran och pensionering inom den svenska krigsmakten och för riksdagen framlägga de förslag, som en sådan utredning kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner I: 77 och II: 139 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Andrén: Herr talman! Det är icke min avsikt att vid behandlingen av detta utlåtande provocera en debatt eller ställa något yrkande. Utskottet har givit min motion en mycket välvillig behandling, för vilket jag ber att få tacka. Jag vill emellertid tillåta mig några korta kommentarer till de frågor, som ha blivit aktualiserade genom den nu föreliggande motionen.

Motionens första önskemål gällde befordringsprinciperna för officerare t. o. m. kaptens grad. Som bekant sker befordran upp till denna grad utslutande efter tjänsteålder och »tur» vid regementet. »Förtjänst och skicklighet» spela i dessa grader icke någon roll. De befordringsprinciper, som i den civila förvaltningen alltid betraktas såsom avgörande, äro här ställda åt sidan. Det torde vara ganska svårt att försvara en sådan ordning. I skuggan av denna slentrian ha säkerligen många dugliga officerare avancerat alltför långsamt, under det att andra ha avancerat, som kanske hellre borde ha stannat på en lägre post.

Denna sena befordran har sedan i sin tur haft betydelse för genomsnittsåldern i de högre graderna. Detta är ju inte så allvarligt i fredstid, men i krig kan det betyda nederlag. Äldre herrar kunna i regel icke tänka i takt med ett modernt blixtkrig. De ha inte den fysiska uthållighet, den andliga vitalitet och den uppfinningsrikedom, som ett modernt krig kräver. En slentrianmässig befordran kan också i sin tur leda till en slentrianmässig krigföring och därmed till ett katastrofalt nederlag.

Hur gestalta sig då åldersförhållandena i dessa högre grader? Ny militär tidskrift publicerade för någon tid sedan en tabell, som verkligen har sitt intresse. Denna tabell visade, att våra överstelöjtnanter i regel befunno sig i åldersgrupperna 46—49 år, överstarna i åldern 50—57 och generalmajorerna i åldern 58—65 år. Jag kan tillägga, att förhållandena gestalta sig gynnsammare inom flyget, men bör kanske samtidigt anmärka, att chefen för flygvapnet vid olika tillfällen förgäves anhållit om att pensionsåldrarna skulle sänkas inom detta vapen.

Det har inte alltid varit på detta sätt inom den svenska armén. Vår stormaktstids arméer hade unga generaler. Johan Banér och Lennart Torstenson

Ang. principerna för befordran inom krigsmakten m. m. (Forts.)
blevo generaler vid en ålder, då de i våra dagar skulle ha gått och trampat som löjtnanter eller väntat befordran till kapten. Och hade vi haft ett militärt geni sådan som Napoleon i vår svenska armé, skulle han vid den ålder, då Napoleon, efter en rad av lysande fälttåg blev kejsare, icke ha varit någonting annat än en nyttnämnd kapten. Men krig giver ju alltid snabbare avancemang. I krig har man inte tid att vänta på de äldre herrarna. Vi ha ju också sett, hur Frankrike under sitt sista, tragiska fälttåg mitt under brinnande slag fick göra en rad ombyten på de ledande militära posterna.

Ett annat önskemål, som framförts i den motion, som nu ligger på kammarens bord, är skapandet av en reserv av högt skolade och erfarna officerare i de högre graderna. Genom en tidigare pensionering i dessa grader skulle vi få en dylik reserv.

Överbefälhavaren har denna vår, någon tid efter avlämnandet av min motion, lagt fram ett förslag, som avser att möjliggöra en utgallring av mindre lämpliga officerare före pensionsåldern. En sådan utgallring blir ju lätt subjektiv och är redan av den anledningen kanhända mindre lämplig. Besynnerligt nog har överbefälhavaren för övrigt inte observerat, att man, när det gäller graderna fr. o. m. överste och uppåt, redan har möjlighet till en sådan utgallring. Regeringsformens § 35 säger, att graderna fr. o. m. överste och uppåt, i vissa fall sekondcheferna vid regementena, äro förtroendemän, som kunna entledigas av Kungl. Maj:t. Men så litet har man hittills förstått att göra sådana utgallringar, att man t. o. m. inom den högsta ledningen — inom den högsta militära ledningen bör jag kanske säga — helt enkelt har glömt bort, att sådana bestämmelser funnos.

En utgallring är ju också en mycket allvarlig sak för dem, som beröras därav. Den, som en gång blivit utgallrad, får sitt självförtroende knäckt och sitt anseende skadat, och jag tror därför inte, att han duger i en reserv för den svenska armén. Jag kan tillägga, att förhållandena naturligtvis i huvudsak gestalta sig på samma sätt för flottan.

Med dessa ord har jag endast velat antyda, att vi här stå inför ett mycket allvarligt problem. Något yrkande skall jag inte göra.

I herr Andréns yttrande instämde herrar *Johan Bernhard Johansson, Sandén, Wennqvist, Sylwan, Löfvander, Sundberg, Emil Petersson, Axel Ivar Anderson* och *Nisser*.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets memorial nr 1, angående ersättning till dess tjänstemän;

konstitutionsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 20, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 mom. 1 riksdagsordningen samt till införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med vissa bestämmelser om tryckta skrifter vid krig eller krigsfara jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 22, i anledning av väckt motion om en allmän revision av tryckfrihetsförordningen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till kapitalinvesteringar i försvarsväsendets fastighetsfond och i fonden för förlag till statsverket jämte motion;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kapitalinvestering i fonden för låneunderstöd för bestridande av kostnaderna för värnpliktslån;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående långtidstillägg för vissa värnpliktiga jämte en i ämnet väckt motion;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Aktiebolaget svenska amerika linien;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter jämte en i ämnet väckt motion;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till Statens sjuksköterskeskola: Utrustning;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Medicinalstyrelsen: Beredkapsorganisation för budgetåret 1941/42;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bostadshus för postverkets räkning i Boden;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till oförutsedda utgifter;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag till kristidsstyrelserna samt bidrag till kristidsnämndernas verksamhet jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till nybyggnad för gymnastiska centralinstitutet;

sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för utjämning av marknadspri- serna för vissa förnödenheter m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 32, i anledning av väckt motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om avdrag å skatt på grund av militär tjänstgöring under år 1940;

nr 33, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder för vidmakthållande av industriens produktionsförmåga och för främjande av nyinvesteringar för industriella ändamål; samt

nr 34, i anledning av väckta motioner om ändring i kommunalskattelagens bestämmelser beträffande jordbrukares taxering;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 65, angående regleringen för budgetåret 1941/42 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.;

nr 66, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning med förslag till avlönings- och pensionsstat för riksbanken;

nr 67, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till ändring i vissa delar av reglementet för riksgäldskontoret;

nr 68, i anledning av framställningar från fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret angående förlängt bemyndigande att genomföra krisadministration vid riksdagens verk; samt

nr 69, angående ersättning till viss hos 1941 års riksdag anställd personal vid inkallelse till militärtjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 21 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete; samt

nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om kontroll av vattenledningsvatten, m. m. dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om viss tillämpning i fråga om älgkött av lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande älgavgifter;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till jordbrukets kreditkassor för budgetåret 1941/42;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1941/42 till egnahemsorganen för handhavande av bostadsförbättringsverksamhet, m. m.;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition för visst ändamål av det för budgetåret 1941/42 anvisade förslagsanslaget till avlöningar vid statens veterinärbakteriologiska anstalt;

nr 72, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder för jordbruksproduktionens upprätthållande i vad rör beredande av arbetstillfällen åt innehavare av ofullständiga jordbruk; samt

nr 73, angående ersättning åt av utskottet anlitat biträde; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om åtgärder för höjande av nykterhetstillståndet inom försvarsberedskapen m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.24 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Måndagen den 16 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Justerades protokollet för den 10 innevarande månad.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 318, till Konungen angående sådana missförhållanden, som onödigtvis fördyra varor under deras överförande från producent till konsument.

Föredrogs utrikesutskottets memorial nr 1, angående ersättning till dess tjänstemän.

På framställning av herr talmannen beslöts att det föreliggande, endast en gång bordlagda ärendet skulle redan vid detta sammanträde företagas till avgörande.

På sedermera gjord proposition bifölls vad utskottet i förevarande memorial hemställt.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 20 samt utlåtanden nr 21 och 22, statsutskottets utlåtanden nr 168—178, sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande nr 3, bevillningsutskottets betänkan- den nr 32—34 samt bankoutskottets utlåtanden nr 65—68.

Föredrogs bankoutskottets memorial nr 69, angående ersättning till viss hos 1941 års riksdag anställd personal vid inkallelse till militärtjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap m. m.

Herr talmannen hemställde, huruvida kammaren ville besluta att redan vid detta sammanträde företaga ifrågavarande, endast en gång bordlagda ärende till avgörande.

Härtill svarades ja.

På därefter gjord proposition bifölls vad utskottet i det under behandling varande memorialet hemställt.

Föredrogs och bordlades ånyo andra lagutskottets utlåtanden nr 30 och 31 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 67—72.

Föredrogs jordbruksutskottets memorial nr 73, angående ersättning åt av utskottet anlitat biträde.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande, endast en gång bordlagda ärende skulle redan vid detta sammanträde företagas till avgörande.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i det nu föredragna memorialet hemställt.

Föredrogs och bordlades ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 9.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående värtjänstutbildning för skolungdom jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skolöverstyrelsen för budgetåret 1941/42; samt

bevillningsutskottets betänkanden och memorial:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1941/42;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 40, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitate biträden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 e. m.

In fidem.

G. H. Berggren.
